

Tasa-arvon mallimaan myytistä konkreettiseen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen

Kristiina Brunila

Kasvatuksen ja koulutuksen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon professori

AGORA for the study of social justice and equality in education-research centre

Helsingin yliopisto

Tausta

Olen tutkinut 20 vuotta kasvatuksen, koulutuksen, työelämän ja laajemmin yhteiskunnallista eriarvoisuutta koko koulutusjärjestelmässä ja sitä koskevassa poliittisessa ohjauksessa sekä Suomessa että kansainvälisesti. Julkaisuja aihepiiristä on n. 120, joista suuri osa vertaisarvioituja tieteellisiä julkaisuja. Johdan isohkoa tutkimusryhmää, ja meitä yhdistää yhteiskuntatieteellinen fokus. Tutkimusryhmämme toimii johtamassani AGORA-tutkimuskeskuksessa, joka on maan johtavia ja laaja-alainen kansainvälinen tutkimuskeskus, jonka tutkimusverkostot ulottuvat pohjoismaihin, manner-Eurooppaan, Aasiaan, Pohjois- ja Etelä-Amerikkaan sekä Australiaan.

Tällä hetkellä johdan kahta tutkimushanketta, joista Suomen Akatemian rahoittamaa *Interrupting Youth Support Systems in the Ethos of Vulnerability (CoSupport)* keskittyy eri lähtökohdista tulevien nuorten aikuisten siirtymiin ja siihen miksi yrityksistä huolimatta nuorten aikuisten yhteiskunnallinen asema ei vahvistu. Meidän fokus on koulutuksen ja ohjauksen käytännöissä sekä politiikassa ja mitkä tekijät siellä konkreettisesti eivät toimi. Toinen tutkimushankkeemme on johtamani *Future Trajectories in Precision Education Governance (FuturEd)*, jossa tutkimme kansainvälisen tutkimusverkoston kanssa koulutuspolitiikan tulevaisuuden suuntaviivoja ja koulutusta koskevaa globaalia ja kansallista hallintaa sekä sen seurauksia politiikan, tiedon ja kansalaisuuden tulokulmista. Molemmista hankkeista on aikaan saatu kymmeniä tutkimusjulkaisuja.

Olen lisäksi johtanut kahta tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen kasvatuksessa, koulutuksessa ja laajemmin yhteiskunnassa fokusoitunutta tutkimus- ja kehittämishanketta, joista TASOVA on ollut Suomen suurin hanke ja SetStop hallituksen kärkihanke. Lisäksi olen tehnyt hallituksen ensimmäiseen tasa-arvo-ohjelmaan korkeakoulu- ja tutkimuspoliittisen selvityksen, jossa olen tuonut viimeisen kolmenkymmenen vuoden tarkastelun avulla esille sen, kuinka Suomessa tasa-arvo- ja koulutuspolitiikka ovat toimineet toisista erillään. Laadin myös toimenpideohjeistukset, jotka ovat relevantteja edelleen. Selvitys löytyy netistä ja sai kiitosta mm. Opetushallituksesta.

Osallistuin myös tähän saakka Suomen suurimpaan koskaan rahoitettuun kansainväliseen tasa-arvohankkeeseen EQUAL-ohjelmassa, jossa etsittiin syitä siihen, miksi lukuisista yrityksistä huolimatta tasa-arvo Suomessa ei etene eikä segregatio purkaudu. Olin toinen hankkeen tutkijoista. Raportti on julkaistu sekä suomeksi että englanniksi. Raportti sai kiitosta muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskevissa julkaisuissamme on huomioitu sukupuolen lisäksi muita erontekoja, kuten etnisyyttä, vammaisuutta, köyhyyttä/varallisuutta, seksuaalisuutta, vammaisuutta ja terveyttä ja ongelmia, kuten rakenteellista rasismia, heteronormatiivisuutta, ableismia eli tietynlaisen kyvykkyyden ideaalia, normatiivisuuksia, joita uusinnetaan jatkuvasti, erilaisia syrjäyttämisen ja toiseuttamisen tapoja sekä tapoja, joilla ylittää näitä ongelmia esim. kehittämällä pedagogiikkaa, opetusta, ohjausta ja poliittisia tulokulmia.

Lyhyesti tulokset:

Tasa-arvon myytti

Suomessa yksi isoimpia tabuja on se, että kasvatus ja koulutus uusintavat tutkimusten mukaan etuoikeuksia ja eriarvoisuutta. Ongelmista ei keskustella koulutuksen piirissä tutkimusnäytöstä huolimatta. Koulutusjärjestelmä systemaattisesti hylkii pyrkimyksiä tuoda tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kysymyksiä sen piiriin. Asiantuntemusta ja satojen projektien tuloksia maassamme on, mutta niitä ei vielä käytetä. Tutkimusta ei tueta ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö henkilöityy ja jää kasvatuksessa ja koulutuksessa edelleen yksittäisten henkilöiden vastuulle.

Koulutuksen kapea-alaistuminen

FuturEd-tutkimushankkeen tulokset tuovat esille, että koulutus on yhteiskunnallinen toimija ja sitä koskee voimistuva taloudellistuminen ja kansainvälisesti vahvistuva globaali hallinta. Koulutuksesta ollaan yhteiskunnallisena hyödykkeenä siirtymässä yksilön osaamisen ja oppimisen valmentamisen, kilpailun ja työllistettävyyden aikaan ja oppimisteollisuuteen. Se näkyy tuloksissamme sekä koulutuspolitiikassa, että koulutuksen käytännössä. Koulutus elää globaalisti sen historian isointa muutosta vahvistuvan taloudellistumisen ja hallinnan myötä. Koulutuksesta häviää vähitellen koulutus ja tilalle tulee yksilölähtöinen jatkuvan oppimisen ja osaamisen retoriikka sekä yksilön taitojen, kykyjen, kompetenssien, tunnetilojen ja luonteenpiirteiden valmennus. Tällaisesta orientaatiosta häviävät laajemmat yhteiskunnalliset, historialliset, kulttuuriset, filosofiset jne. tulokulmat, ja tutkijat puhuvat koulutuksen dekontekstualisoitumisesta.

Tutkimuksemme SA-tutkimushankkeesta nuorille suunnatusta formaalista ja informaalista koulutuksesta tuo esille, että nuorille tarjotaan ajatus koulutuksen tuomasta menestyksestä samalla kun nuorten käyttäytymistä pyritään koulutuksen avulla muokkaamaan tietynlaiseksi. Kun nuori ei koulutuksen avulla menestykään, hän oppii syyttämään ongelmista itseään. Tähän siirtymään on suunnattu mittavat voimat ja verkostot, joissa toimii kansainväliset organisaatiot kuten EU, OECD, WTO, UNESCO, yritykset ja kaupalliset intressit ja siinä nähdään myös käyttäytymistieteiden ja biotieteiden vahvistuminen. Uudet verkostot pystyvät myös entistä vahvemmin suuntaamaan kansallista koulutuspolitiikkaa.

Eroista tulee identiteettipolitiikkaa ja olemuksellisuuteen liittyviä asioita

Se mitä me ajattelemme yhteiskunnallisista eroista, esim. sukupuolen merkitsevän, vaikuttaa siihen, mitä hankkeissa, opetuksessa ja erilaisissa reformeissa tavoittelemme ja miten tavoitteisiin pyrimme. Keskeinen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden etenemisen este on se, että kahteen ryhmään jakamisesta seuraa oletuksia naisten ja miesten perustavasta erilaisuudesta – tai päinvastoin. Hankalaksi tasa-arvoisuuden kannalta asian tekee se, että miehiksi nimetyt ominaisuudet nähdään arvokkaampina kuin naisiset. Hankkeissa ja reformeissa suunta on usein kohti arvokkaampaa, mieskeskeistä elämänpiiriä, johon tyttöjä ja naisia ”rohkaistaan”. Rohkaisupuhe sisältää mielikuvan tytöistä ja naisista arkoina. Tyttöjen ja naisten ”perinteisiä” valintoja ei nähdä rohkeina eikä rationaalisina (Brunila, Heikkinen, Hynninen 2005).

Samalla tullaan vahvistaneeksi sukupuolten elämänpiirien arvoeroa. Jos ja kun segregaatio ei purkaudu, syy tulee palautetuksi tyttöihin ja naisiin itseensä ja se ”luonnollistetaan” sukupuoliominaisuudeksi. Vahva olemuksellisuus-ajattelu vahvistuu sukupuolen osalta. Oletus erilaisista ominaisuuksista johtaa väistämättä erilaiseen kohteluun. Se puolestaan tuottaa erilaisuutta, joka vahvistaa oletusta sukupuoleen sidotuista ominaisuuksista. Kierrämme kehää, mutta kehästä voi päästä ulos. Eroja tulisi tarkastella yhteiskunnallisesti rakentuvina. Myös erojen risteymät tulisi huomioida. Intersektionaalisuus ei ole vielä rantautunut kasvatukseen ja koulutukseen liittyvään keskusteluun, vaikka muuten käsite on jo vahvistunut tutkimuksessa.

Lähteet

- Brunila, K., Mertanen, K., Tiainen, K., Mäkelä, K., Masoud, A., Kurki, T., Ikävalko, E. (2019). About Vulnerabilising Young People. Interrupting the ethos of vulnerability, the neoliberal rationality and the precision education governance. *Journal of the Finnish Anthropological Society*, 43(3), 113–120. <https://journal.fi/suomenantropologi/issue/view/5645>
- Lanas, M. & Brunila, K. (2019). Bad Behavior in School: a discursive approach. *British Journal of Sociology of Education*, 40(5), 682–695.
- Mertanen, K., Pashy, K. & Brunila, K. (2019). Governing of young people 'at risk' with the alliance of employability and precariousness in the EU youth policy steering. *Policy Futures in Education* 18(2), 240–260.
- Kurki, T., Brunila, K. & Lahelma, E. (2019). Constituting immigrant care workers through gendering and racializing practices in education. *Nordic Journal of Migration Research* 9(3), 329–345.
- Brunila, Kristiina & Rossi, Leena-Maija (2018). Identity Politics, the Ethos of Vulnerability, and Education. *Educational Philosophy and Theory*, 50(3), 287-298.
- Brunila, K. & Kallioniemi, A. (2017). Equality work in teacher education in Finland. *Policy Futures in Education*, 16(5), 515–523.
- Brunila, K. & Ylöstalo, H. (2015). Challenging Gender Inequalities in Education and in Working Life. A Mission Possible? *Journal of Education & Work* 28(5), 443–460.
- Brunila, K. & Edström, C. (2013). The Famous Nordic Gender Equality. What's Nordic about it? Special theme number Critical Perspectives on Children, Young People, Welfare and Education. *Nordic Studies in Education* 33(4), 300–313.
- Brunila, K. (2012). A DIMINISHED SELF. Entrepreneurial and Therapeutic Ethos working with the Common Aim. *European Educational Research Journal* 11(4), 477–486.

Raportteja:

- Brunila, K. (2010). *Sukupuolten tasa-arvo korkeakoulutuksessa ja tutkimuksessa* [Gender Equality in Higher Education and Research]. Sosiaali- ja terveysministeriön Selvityksiä 2009:51. Helsinki: Yliopistopaino. Hallituksen ensimmäiseen tasa-arvopoliittiseen selontekoon pyydetty asiantuntijaselvitys.
- Brunila, K., Heikkinen, M., Hynninen, P. (2005). *Difficult but Doable. Good practices for equality work*. Oulu University, Kajaani University Consortium, Adult Education Unit/The National Thematic Network. Kainuun Sanomat Oy: Kajaani.

Kirjoja:

- Brunila, K., & Lundahl, L. (Eds.) 2020. *Youth on the Move. Tendencies and Tensions in Youth Policies and Practices*. Helsinki University Press.
- Brunila, K., Hakala, K., Lahelma, E. & Teittinen, A. (2013). *Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot* [Vocational Education and Societal Differences]. Helsinki: Gaudeamus.